

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, י"ז אב התשפ"ו

חולין צ"ב – המשך האגדות על שרי ישראל, גיד הנשה והקנקנות, וחלב הכליות

שאלות:

1. האם האברכים בכולל צריכים להתפלל על אלו שמחזיקים את הכולל ?

המשך האגדות על שררת ישראל

- הגמרא מתלבטת בשתי אפשרויות לפרש את הפסוק בהושע "וַיֵּשֶׁר אֶל מִלְאָךְ וַיְכַל בְּכָה וַיִּתְחַנֵּן לוֹ", האם יעקב נהיה שר למלאך או להיפך, ומי בכה למי, ומדייקת מהפסוקים בתורה (כמו שנאמר: "כִּי שָׂרִית עִם אֱלֹהִים", וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי) שיעקב נעשה שר על המלאך, והמלאך הוא זה שבכה ליעקב שישלח אותו בעלות השחר. רבה לומד מהפסוק "עִם אֱלֹהִים וְעַם אֲנָשִׁים" שהמלאך רמז ליעקב שעתידים לצאת ממנו שני שרים: ראש הגולה שבבבל (אנשים) ומכאן שרמז לו גלות, והנשיא שבארץ ישראל (שרים).
- רב חייא בר אבא בשם רב מפרש גם את הפסוק "ובגפן שלושה שריגים" על ישראל שנמשלו לגפן: שלושה שרים גאים עשירים וקרובים למלכות שיש בישראל בכל דור, לפעמים שניים מהם בארץ ישראל ולפעמים שניים בבבל כמו רבנא עוקבא ורבנא נחמיה נכדי רב, ואחד בארץ ישראל. רבא מפרש: שלושה שרי אומות העולם שמלמדים זכות על ישראל.
- רבי אליעזר מפרש את הפסוק שגפן זה העולם, השריגים האבות עלתה ניצה באמהות, ואשכולות הענבים השבטים;
רבי יהושע דוחה את הפרוש כי בחלום מראים את העתיד, הוא מפרש את הפסוק על התורה, משה, אהרן, מרים, הסנהדרין והצדיקים שבכל דור.
רבן גמליאל מביא את דרשת רבי אלעזר המודעי שמעמידה את כל הפסוק בירושלים, המקדש, המלך, הכהן הגדול פרחי כהונה והנסכים.
רבי יהושע בן לוי מפרש על מתנות המדבר (באר, ענן, מן, בכורים ונסכים).
רבי ירמיה בר אבא (וכן רב) מפרש: שהגפן היא ישראל ("גֶּפֶן מִמְצָרִים תִּסְיַע"), השריגים הם שלושת הרגלים, והפריחה הגיע הזמן של ישראל להגאל, ולהזות דמם של המצרים, ולפרות ולרבות. הבשילו אשכולותיה ענבים, זה זמנה של מצרים לשתות את כוס התרעלה, וכמו שאמר רבא ששלושת הכוסות שמוזכרות בחלום הן כנגד שלושה כוסות שתשתה מצרים במהלך ההסטוריה, בימי משה, בימי פרעה נכה ועוד אחת בעתיד עם כל הגוים.
- ריש לקיש מדמה את עם ישראל לגפן: הזמורות (הענפים) הם בעלי הבתים התומכים בממונם בעניים וגם בהשתדלות למלכות ומחזקים את כל עם ישראל; האשכולות הם תלמידי החכמים; העלים הם עמי הארץ שמגינים על האשכולות ממזג אויר וככה עמי הארץ מגדלים את התבואה עבור תלמידי החכמים; והקנקנות שאין להם שימוש הן הריקנים.
- מארץ ישראל שלחו: שחייבים תלמידי החכמים (האשכולות) להתפלל ולבקש רחמים על עמי הארץ (העלים), מפני שאלמלא העלים שמגינים על הפרי מן השרב והרוח – לא היו האשכולות יכולים להתקיים.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א.
2. כמה צדיקים יש בכל דור שהעולם מתקיים בזכותם?

הצדיקים של ארץ ישראל ובבל

◦ בהמשך לדרשה על השרים שבארץ ישראל ובבבל הגמרא דורשת את הפסוק בהושע:
"וְאֶכְרָה לִי בְחֶמְשָׁה עֶשְׂרֵי כֶסֶף וְחֹמֶר שְׁעָרִים וְלִתְּךָ שְׁעָרִים".

- **רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יהוצדק לומד** ש"וְאֶכְרָה" היא לשון מכירה כדברי הפסוק "בְּקִבְרִי אֲשֶׁר כְּרִיתִי לִי" שהקב"ה קנה את ישראל בחמישה עשר בניסן (חמישה עשר כסף) בשביל הלתך והחומר שבהם שאלו כור וחצי כלומר-45 סאים, שהם 45 צדיקים (הכסף אלו הצדיקים כמו שהגמרא מפרשת 'צורר הכסף' בסנהדרין) שהעולם מתקיים בזכותם בכל דור: 30 בארץ ישראל ו-15 בבבל, ואביי מוסיף שרובם של צדיקי ישראל, מצויים בבית הכנסת שמתחת ליציע, כלומר הם לא במקום החשוב בעיני בני אדם (בן יהודע).
- **רבי יהודה אומר** ש-30 הכסף שמוזכרים בנבואת זכריה הם 30 צדיקים של אומות העולם שבזכותם האומות מתקיימות. והקב"ה אמר להם שיחזירו לו אותם.
- **עולא** מסביר שאלו 30 מצוות שקיבלו על עצמם בני נוח, אבל הם מקיימים מתוכן בפועל רק שלוש מצוות בלבד:
 - לא כותבים כתובה וחווה נישואין לזכרים (אף על פי שחשודים על משכב זכור, לא נוהגים קלות ראש להנהיג בזה הסדר רשמי).
 - לא שוקלים ולא מוכרים בשר אדם/או נבלה באיטליז (מקולין).
 - ומכבדים את התורה.

3. עמוס אכל גיד הנשה של פרה, והוא טען להגנתו שלא היה לה 'כף הירך', האם הוא חייב מלקות?

גיד הנשה בעוף ובשליל

- המשנה **אמרה** שאיסור גיד הנשה לא נוהג בעוף מפני שאין לו "כף". הגמרא **מסבירה** שיש לעוף בשר בקולית העליונה אלא שאינו עגול סביב העצם אלא שטוח.
- **רבי ירמיה מסתפק**: אם נמצא עוף מסוים שיש לו כף עגולה, או בהמה שאין לה כף עגולה – האם הולכים אחר התכונה של הפרט ("בתר ידיה") או אחר הכלל של המין ("בתר מיניה")? הספק לא נפשט ונשאר ב"תיקו".
- **שמואל מפרש** שמה שהמשנה אמרה "וחלבו מותר" מוסכם על כל הדעות. והגמרא **מבררת** על איזה חלב מדובר ומגיעה למסקנה שלגבי חלב של השליל יש מחלוקת ולכן מדובר בחלבו של הגיד (שומן הגיד), וכולם מודים שמהתורה שומן הגיד מותר באכילה, אלא **שרבי מאיר** אוסר אותו מדרבנן (כמו ששנינו: "ושמנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור" והגמרא מוכיחה שאלו דברי **רבי מאיר**), ולכן הוא דורש לחטט אחריו ולהסירו. **רבי יהודה סובר** שמשום מראית עין שלא ייראה כאילו הוא אוכל גיד, מספיק לגזום אותו בשווה לבשר ("עם השופי" שיחת חולין ציטט את רש"י בעבודה זרה, ששופי זו הכף של הירך), ולא חייבים להסירו לגמרי.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
4. איתם קיבל מנת כליה שיש בתוכה חלב, האם הוא יכול לאכול?

קנוקנות הגיד וחלב הכליות

רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל בַּר מֵרְתָא אָמַר בְּשֵׁם רַב שֶׁהַתּוֹרָה אִסְּרָה רֶק אֶת
הַקְּנוֹקְנוֹת שְׂאֵלוֹ וְהַחוּטִים הַרְכִּים הַמִּסְתַּעְפִּים מֵהַגִּיד שִׁישׁ בֵּהֶם טַעַם, אֲבָל הַגִּיד
הַעִיקָרִי עֲצָמוֹ הוּא קֶשֶׁה כַּעַץ וְלֹא נֹאסֵר מֵהַתּוֹרָה.

■ **עולא:** חולק וסובר שהגיד העיקרי עצמו נאסר מהתורה, אף על פי שהוא
קשה כעץ. **אביי** פוסק **כעולא**, ומביא ראיה מדברי **רב ששת** בשם **רב אסי**
שאמר שהחוטים שבתוך החלב והחוטים שבתוך הכוליה אסורים באכילה
מדרבנן, אבל לא חייבים עליהם כרת. הסיבה היא שהתורה אסרה חלב ולא חוטים,
באותה מידה נלמד שהתורה אסרה גיד ולא קנוקנות.

רַבִּי וְרַבִּי חִיָּיא נִחְלְקוּ בְּדִין לֹבֵן הַכּוֹלִיָּה שֶׁמִּתְחִיל מֵהַחֲרִיץ שֶׁל הַכּלִּיָּה, וּמִתְפַּשֵּׁט לְתוֹךְ
הַכּלִּיָּה, אֶחָד אִסֵּר וְאֶחָד הֵתִיר. **רבה ורבי יוחנן** היו מחטטים ומסירים אותו מבפנים לגמרי
("ממרטט ליה"), אבל **רב אסי** היה רק חותך את החלק החיצוני ("גאים ליה"). **אביי** פוסק
כרבי אסי על פי הכלל של **שמואל** לגבי הכסלים כפי שנראה בדף הבא ש"חלב שהבשר
חופה אותו – מותר", באותה מידה נלמד שחלב שעל הכליות אסור אבל לא חלב שבתוך
הכליות.

